

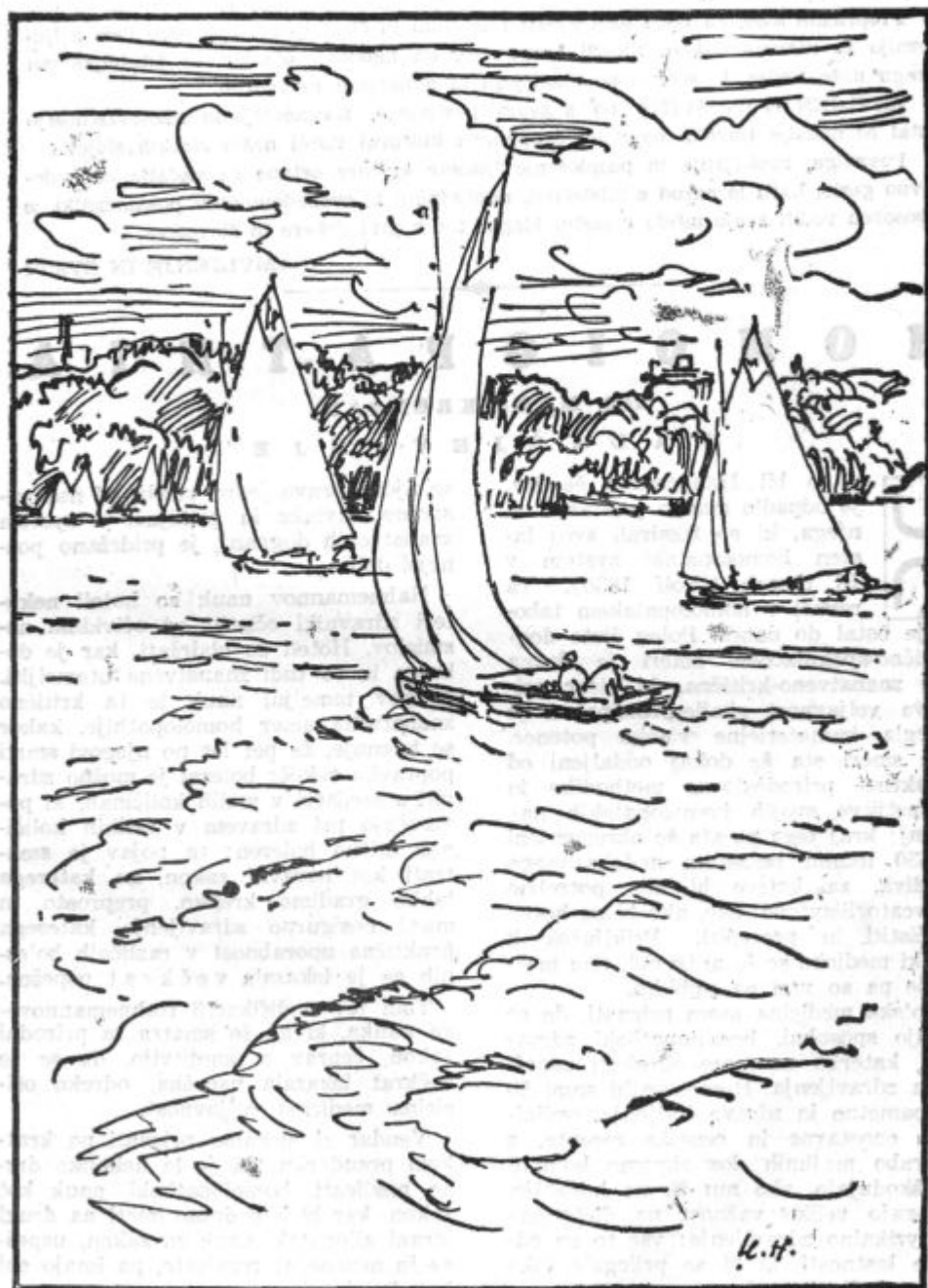
ŽIVLJENJE IN SVET

TEDENSKA PRILOGA PONEDELJSKE IZDAJE »JUTRA«

ST. 2

V LJUBLJANI, 31. AVGUSTA 1935

KNJIGA 18

U. HUBNER

UGODEN VETER

NAŠIM NAROČNIKOM IN ČITATELJEM

Zaradi stavke grafičnega delavstva, je moral naš obzornik po 1. zvezku 18. knjige prekiniti z rednim izhajanjem. Z vpostavitvijo obrata v Narodni tiskarni, kjer se tiska naša revija, smo se odločili izdajati obzornik za sedaj kot redno prilogo ponedeljske izdaje »Jutra«.

Prepričani smo, da bodo naši zvesti naročniki in čitatelji sprejeli naše delo z ljubeznijo in razumevanjem. Storili bomo vse, da ugodimo obsežnemu čitateljskemu krogu naše revije, ki stremi po naobrazbi in zdravemu razvedrilu.

»ŽIVLJENJE IN SVET« bo s svojo pestrostjo, živahnostjo in raznovrstnostjo ostal še nadalje ljudski magazin, prilagoden kulturni višini naših širokih slojev.

Povzdiga, razširjenje in posplošenje ljudske kulture ostane še nadalje naše dolžno geslo, kajti le narod z mislečimi, naprednimi in svobodoumnimi posamezniki je sposoben voditi svojo usodo v lastni blagor ter v prid države in človeštva.

»ŽIVLJENJE IN SVET«

H O M O I O P A T H I A

DR. MAKS KREMŽAR

N A D A L J E V A N J E

Ko je bil Hahnemann še živ, je odpadlo mnogo pristašev od njega, ki so fiksirali svoj lasten homoiopatski system v 18 thezah (Wolf 1836). Ta razkol v homoiopatskem taboru je ostal do danes. Poleg čisto dogmatično-spekulativne smeri je druga bolj znanstveno-kritična, ki sicer priznava veljavnost simile-principa, a je zavrgla immaterielne visoke potence. Obe smeri sta še dokaj oddaljeni od eksaktne prirodoslovne methodike in utemeljitve svojih homoiopatskih naziranj; kraj tega pa sta še obremenjeni s 130 letnim balastom nedokazanega gradiva, za katero bi bilo potrebno pravcato Sisyfovo delo, ako bi ga hoteli prečistiti in precediti. Priključek k šolski medicini se še ni izvršil, tem močnejše pa so vezi na publiko.

Šolska medicina mora priznati, da se dobijo sposobni, homoiopathski zdravniki, katerim ne more odrekati uspešnega zdravljenja. Homoiopathi sami živijo pametno in zdravo življenje, ordinirajo enostavne in cenejše recepte, z uporabo majhnih doz sigurno bolniku ne škodujejo, ako mu že ne koristijo, polagajo veliko važnost na dietetično in fizikalno zdravljenje; vse to so odlične lastnosti, ki bi se prilegale jako dobro tudi allopathom.

V celoti pogreša današnja homoiopathia, da ni znanstveno predelana. Da

se njeno pravo jedro otrebi od neznanstvene navlake in priključi v system znanstvenih dognanj, je pridržano poznejši dobi.

Hahnemannov nauk so hoteli nekateri zdravniki očistiti od očitnih nesmislov. Hoteli so obdržati, kar je dobrega in to tudi znanstveno utemeljiti. Njegov temeljni nauk je ta kritično znanstvena smer homoiopathije, kakor se imenuje, že pet let po njegovi smrti popravila rekoč: bolezni je možno zdraviti s sredstvi v malih količinah, ki povzročajo pri zdravem v velikih količinah slično bolezen; ta pojav je smatrati kot naravni zakon, na katerega lahko gradimo krepko, preprosto in manj nesigurno zdravljenje, katerega praktična uporabnost v različnih boleznih se je izkazala večkrat uspešna.

Tudi tej modifikaciji Hahnemannovega nauka, ki ga še smatra za naradni zakon, čeprav z omejitvijo, da se je večkrat izkazala uspešna, odreka oficialna medicina veljavnost.

Vendar si moramo priznati po kratkem preudarku, da je le nekoliko drzno poklicati homoiopathski nauk kot zakon, kar bi bilo drzno imeti na drugi strani allopathski nauk za zakon, uspešne in neuspešne rezultate, pa imajo eni kot drugi.

V nadaljnjem razvoju tolmačenja homoiopatskega nauka je vredno ome-

niti spise, ki jih je objavil farmakolog v Greifswaldu Hugo Schultz. Hotel je homiopathijo teoretično podpreti. Hahnemannov osnovni princip je kot motnjo fiziološkega ravnovesja komentiral takole: bolezen je smatrati kot motnjo fiziološkega ravnovesja organov. Sredstvo, ki se ga poslužimo po *symile*-principu, ima za posledico slično a jačjo motnjo v tem ravnovesju in na istem mestu, kjer se pač ta motnja dogaja. Ti, že prirodoma proti boleznim obrambni ukrepi organizma dobijo potom sredstva večjo silo, večjo ostrino. Obrambni ukrepi organizma sestojijo, kakor bo že večini znano, iz ustvarjanja protiteles (Antikörper), iz povečane notranje sekrecije, ki jo vršijo žleze, katerih izločki prehajajo naravnost v krvni obtok, iz povečanega števila belih krvnih telesc itd. Razvije se nekak boj med prvotno in zdravilno boleznijo; prvotna se mora pač zdravilni bolezni, ki je silnejša in ostrejša, umakniti, iz česar rezultira zopet fiziološko ravnovesje. Vpliv uporabnega sredstva je tako kratek, da ni pričakovati zlih posledic tega dogajanja za organizem.

Kakor se zdi stvar na prvi pogled plauzibla, tako ne more veljati to za neskončno množico bolezni. Trditev je vsekakor enostranska, kajti ozdravljenja po teoriji dražljaja, kateremu bi nujno sledila ojačena obramba (Reiz- und Abwehrtheorie), ne moremo tolmačiti pri vseh boleznih. Kakor je res, da se zdravljenje bolezni da razlagati po teoriji dražljaja in obrambe, tako je tudi res, da so bolezni, za katerih ozdravljenje ta razlaga ne velja.

Kot nadaljnjo oporo za utemeljitev in propagando homiopathskega nauka je Schultz uporabil takozvani zakon po Arndtu, ki ga imajo danes homiopathi za zdravilo. Ta zakon ne glasi takole: šibki dražljaji pospešujejo življenjsko delovanje (delovanje celic), jake pa ovirajo, prejaki pa ga uničijo. To pravilo opirajo na poskus z arzenovo raztopino na kvasne glivice. Šibke raztopine namreč delujejo na kvasne glivice v smislu hitrejša delitve in razmnoževanja, še močnejše raztopine zavirajo delitev, pri še večjih pa glivice poginejo. Homiopathi tudi nimajo sreče. Kvasne glivice poginjajo tudi pri najšibkejših raztopinah, samo v mno-

go manjšem številu kot pri jačjih raztopinah; odmrla glivice s svojim razkrojem oddajajo v raztopino take snovi, ki ostale še živeče glivice vzpodbujajo k močnejšemu razmnoževanju. Zakon po Schultz-Arndtu nam ne more nuditi razlage za homiopathske male doze in je za terapijo brez vrednosti. Male doze so zahteva subjektivnega mnenja pri poedincu. Znale so tudi substance, ki v najmanjših dozah uničujejo življenje, ne da bi ga pospeševale.

Pogosto se čujejo glasovi s strani zdravnikov in lajkov, da bi se šolska medicina in homiopathia sporazumeli in opustili stoletni boj. Odgovorjam z besedami prof. Klempererja, ki so jako dobre. On pravi: »Kdor govori o sporazumu med šolsko medicino in homiopathijo, ne pozna moderne medicine. Med nami ni allopathov. Kdo izmed nas izprašuje ali je sredstvo delovalo po *simile*-principu ali po *contrarium*-principu? Mi vprašujemo samo, če deluje brez škode in če nismo zaradi njega zamudili nekaj bolj učinkovitega. Mi ne poznamo nobene oficijelne, šolske ali državne medicine. Za nas obstoji samo »ena« medicina, ki obsega vse zdravstvene metode stare, nove in bodoče, metode, do katerih smo prišli po empiriji ali po znanstvenem raziskovanju. To edinstveno medicino nazivamo »znanstveno«, ker jo gradimo na logiki in razumu in je prežeta s stremljenjem po spoznanju in resnici. Vsak zdravnik je med nami dobrodošel, ki izvaja svoje zdravstvo v duhu kritičnega razuma, ne glede na to, katero methodo si je izbral.« Tako Klemperer.

Kritično opazovanje, eksperiment in uspeh ne vprašujejo, po kakšnem principu je sredstvo učinkovalo. Priroda ne pozna principov, principe pozna samo človek, žal samo tam, kjer jih popolnoma nič ne potrebujemo, a pogrešamo tam, kjer bi jih zelo potrebovali. Čemu ustvarjati probleme, ki služijo večinoma samo osebnim pričrkariji in jih pri njih razreševanju zavijamo v meglo novo nastalih problemov. Edino pravilna pot je, da opazujemo naravo, kako snuje in ustvarja, da skušamo prodreti v njeno skrivnostno delavnico in izsledke obračamo v svoj prid. Medicina je predvsem praktična veda, iz katere črpa človek praktične koristi za

svoje zdravje. Medicina ne sme biti torišče brezplodnih debat, kakor filozofija, ki debatira neskončno »brez upa zmage« in za katere rezultate se nihče ne puli. Pojdi in pokaži, kaj znaš, bo di geslo. Ali niso bile vse debate svoj čas o Poljšakovem mazilu proti raku povsem brezplodne in odveč? Pojdi in pokaži, bolnikov dovolj, na katerih boš pokazal svojo spretnost. Ali ni skrajno brezvestno, da umirajo ljudje na raku, Poljšak pa hrani svoje čudovito zdravilo, ker mu bojda oblasti ne pustite, da bi ga uporabljal? Ali je tu sploh vredno izgubljati besede?

Čitatelj si najbrže misli: hvala Bogu,

članek o homioopathiji je že končan, saj to se vleče brez konca in kraja, vedno eno in isto. Skratka, dolgočasno poglavje. V tolažbo čitatelju izjavljam, da homioopathije še ni konec, niti članka o homioopathiji, niti homioopathije same ne. Priznati moram, da sem že tudi jaz naveličan te suhoparne homioopathije in da sem bolj pomilovanja vreden, ko moram celo »storijo« prehoditi s svinčnikom in to še z roko, kakor pa čitatelj, ki s par pogledi preleti odstavek. Omeniti moram namreč še dve stranski panogi homioopathije.

D A L J E

PLASTIČNI FILM

Gledanje prostora je problem, ki poleg gledanja v daljavo že dolgo časa čaka rešitve. Vsa stremjenja po zajetju prostora, ki jih je gojil človek zapada v umetnosti in znanosti od Leonarda in Bruna dalje, nam niso mogla dati otipljivih prostornih predstav. Prostorno predstavo nam tudi doslej niso posredovali astronomi, navzlic temu, da vodijo njihovi reflektorji do 200 milijonov svetlobnih let daleč v svetovni prostor. Najbolj pa je odtujila človeka prostoru črna-bela umetnost: fotografija. Z njo se je navadil gledati prostor zgolj ploskovno — perspektivno. Zato se redoma začudimo ob pogledu na stereoskopsko sliko. Čeprav moramo pri tem gledati sliko skozi leči ali modro in rdeče steklo, nas globlji pogled v prostor vendar ne odvrta od tovrstnega gledanja in opazovanja. In ker človekova vse zajemajoča in poglobljajoča inteligenca ne vztraja pri že pridobljenem, ni čudno, če se bavi že dolgo časa s problemom prenosa stereoskopske slike na projicirano sliko — na film. Toda ves trud je bil doslej zaman. Plastični film je bil nalik barvanemu filmu večno nerešen problem kinematografije.

Francozi so sicer že pred leti prenesli laboratorijske poskuse v prakso. Sedemdesetletni starosta filma, L. Lumière, ki ima z bratom Avgustom vred ogromne zasluge za razvoj kinematografije in fotografije v naravnih barvah, je tudi tu prvačil. Toda uspehi so

bili prehodni — v praksi se francoski plastični film ni obnesel.

Sedaj pa je prišla iz Hollywooda zanimanje vzbujajoča vest, da se je posrečilo inženjerju Williamu Adlerju iznajti plastični film. Adlerjeva rešitev problema je zelo enostavna. Namestil je na levi in desni strani pred objektivom filmske kamere vrtljiva zrcala, ki jih je gnal motor tako, da so se zavrtela takrat, kadar se je odprla oziroma zaprla zaslonka. S tema zrcaloma je dobil dve novi sliki, kateri je fotografiral na levi in desni strani filma. Na ta način je posnel s filmsko kamero istočasno kar tri slike. Pri projekciji trojne pozitivne slike je bil učinek na gledalce izredno presenetljiv. Projicirani predmeti so bili za vse gledalce, tudi za one, ki so imeli svoje sedeže ob strani dvorane, postavljeni otipljivo v prostor, bili so skratka plastični. Prednost nove iznajdbe je v tem, da je mogoče za posnetke potrebna prizmatična zrcala z motorjem vred enostavno pritrditi na stari filmski kameri ob dosedanjem objektivu. Precej kočljivo pa postane pri novem snemanju vprašanje scenerije in razsvetljave. V ateljejih za plastični film upanje je, da bo le-ta kmalu prodrl — ne bo več kulis na platnu in na lepenki. Kolikor bo revolucijska iznajdba plastičnega filma v celoti predrugačila metode današnje filmske tehnike, pa bo šele pokazala prihodnost. (tma)

P O S I N J I A D R I J I

DR. ANTON DEBELJAK
N A D A L J E V A N J E

Se nisem bil prav končal, ko so se pojavile tovarišice in mi družbo konfiscirale. Naveličale so se političnih vesti o Hitlerju, zahotelo se jim je drugačnega narkotika. Vsak se pač po svoje pretolče skozi življenje. V Prager Presse je 19. III. t. l. nekdo priporočal: Ueberwindung der politischen Narrheit durch literarische Narkotika. Eden narkotik pa je vsem potreben: prinaša ga Morfej. Njegov morfij pa je nazval profesor Dubois: gaz carbonique, ogljikovikisli plin v krvi, ki povzroča spanje. O tem pa pravi idrijska poslovica: Počitek je boljši kot užitek. Bolj razširjena formulacija iste misli je: Spanec je boljši ko žganec. Mahnila sva jo torej s solilebnikom v trebuh našega broda, v papalnico, ki hkratu služi za spalnico.

★

Po tistem prizoru, kjer se Don Kihote nasproti Sanču Pansi iznebi znamenite krilatice »bolj ga mešaš, bolj

smrdi«, zaspi vitez žalostne postave v Montesinosovi jami in sanja o čudovitem gradu: v pol ure je tako preživel tri dni.

Tudi jaz sem zaspal na klopi, naslonivši glavo na svoj nahrbtnik, in se pogreznil v sanje. Moj Sančo Pansa pa se je tokrat imenoval žabnikar. Navzlic povodnemu imenu ga bolj veselil kopno. Zato sva jo z njim mahnila proti domu z ovčjim ropom, kakor na Krasu rekaajo kratkemu viaku. V Splitu torej naju je sprejel hudičev hudič — tako je preprost Gorenjec v prvi osuplosti krstil to prevozilo — pa hitro naprej! A ne mislite, da bi naš lukamatija kanil tekrovati z »letečim Hamburžanom«, ki vozi z brzino 268.8 km med Berlinom in Hamburgom, niti ne s slavnim »Cheltenham flyerjem«, ki spravi skupaj 114.8 km med Svin-domom in Londonom, niti ne s francoskim južnim ekspresom.

Rezali smo jo mimo Dioklecijanovega vodovoda, glede dolžine silno oddaljenega od ameriškega »Metropolitana«, ki bo vezal reko Colorado s pobrežjem v južni Kaliforniji in bo požrl 400 milijonov dolarjev.

Po njegovih cevah se že toliko sto let cedi kraška voda, polna apnenčeve raztopine. Ta povzroča obilo mehurnih kamenov. G. Manger, ravnatelj splitske študijske knjižnice, mi je svoj čas omenil, da bodo s temi kameni, pobranimi iz operancev, sezidali bolnico. Seveda takih rekorderiev ni, kakršnega omenja Jutro 15. III. 1935: okameneli mož, ki ima 14.000 žolčnih kamencev. Jadrsko vodo je okusna. Ali pa je tako kakor dunajska, ki daje tamkajšnji kavi dober duh, boljši nego pa ima »potio ex faba arabica decocta«²⁵⁾ v Londonu, Parizu, Berlinu, Rimu, Pragi in Budapešti?

²⁵⁾ Izraz v latinskem jeziku, ki ga je svoj čas imela Buličeva okrepčevalnica v njegovem Tuskulu sredi solinskih razvalin. Pokojnemu mentoru načel ni bilo znano delo: Antonio Fausto Nafrone »De saluberrima potione cahue seu cafe nuncupata discursus«, da je tako dolgovezno opisal svojo kofedro?

E. Linkenbach: **AREA VETRA**

Tir teče mimo visokega zida, postavljene v obrambo proti burji, objestni neugnaniki, o kateri je narod skoval pregovor: Bog te varuj »bračke stije ne, sinjske mjere, solinske mlinice, šoltanske girice, kliške bure in splitske pure«.

Na trdnjavi Klisu je sedela gospa — ne pozabite, da so to sanje — in držala v roki velikanški ključ, po grško kleis. Spoznal sem jo in ji rekel:

»Gospa Georges Sand, ali ste prišli semkaj študirat položaj za svojo povest Uskok (L'Uscoque)?«

»Uganili ste, gospod. Vidim, da sem v prvi izdaji stvar prepovršno vzela. Nič nisem bila boljša ko Parny, ki je opeval »Boj bogov« (La Guerre des Dieux), ne da bi bil kdaj stopil na Olimp«.

Medtem ko se je pri dolgovoznem češkem romanu »Consuelo« precej potrudila, se je v dalmatinskem prepustila zgolj domišljiji. Še bolj zanikarna pa je bila Renée Dunan s svojim istimenskim romanom »Uzcoque« (1930). Čisto realna pa je Marguerite Vidonne, ki je priobčila obsežen članek o Dubrovniku, brčkone po Vojnovičevi »Histoire de Dalmatie« (J. de Genève 8. III. 35), ali pa Paule Hutzler »La femme yougoslave«, samo ko ne bi bil tiskarski škrtat toliko razsajal po »Tribune des Nations« (9.5.35.).

Z Žabnikarjem sva se pozneje ustavila v Sinju, »belem« Sinju, kakor ga opeva narodna pesem. Obiskala sva profesorja srednje tehnične šole, Ipolita Majkovskega, znanega pokrajinarja, ki je letos razstavil v Ljubljani cel niz slik sončnega Jadrana. Ni ga bilo doma. Ogledala sva si Sinj, ki so ga baje ustanovili keltski Senones — lahko jih čitaš narobe — kakor tudi Singidunum (Beograd) in na Francoskem Sens. Tako vsaj je trdil Emil Hauman v Echo de Belgrade 20.6.1934.

Krenila sva dalje v Imotski, čigar strateško vrednost je svoje dni povzdigoval provoditor A. Mocenigo III., mož, ki so mu pokolenje nekateri izvajali iz našega Močnika. Ko bi mignil, sva dosegla vas Runović, kjer je stala nekdanja stara naselbina Rus novum ali Novo mesto. Škoda, ker ni prišel še dr. J. Rus v ta kraj, sem v naglici pomislil.

Ali naj greva dalje? »Nikar«, reče Žabnikar, »tam je nevarno. Ali nisi bral, kaj piše L. 1928 V. Larbaud v svojem intimnem dnevniku »A. O. Barnabooth« str. 84? V Bosni so pred vojno zlikovci ljudi ugrabljali nemškimi orožniki kar pred nosom! — Vrniva se«.

Smuknila sva nazaj in zdrknila čez »kiklopske bele stene« Kozjaka — kakor se izraža o tem gorstvu Vj. Cvetič (Sa planina i gora II.), pa sva bila spet v Solinu. Žabnikar je v nekropoli trčil ob kamen z napisom: SEMPER NULLA TIBI TU DIRA DA PANEM ORES.

»Ena črka manjka«, je momljal tovariš.

»Poglej, pa naprej!« sem ga podžgal kakor Virgil Danteja, »ne utegneva se muditi tod«.

Pred nama se je vila črta, ki je nazivala sedem naselbin v diven okras:

Sedem Kaštela, sedam galebova,
Sedam dragulja rasutih na žalu,
Sedam radosti ljuljanih na vala:
I sedam belih očaranih snova.

kakor je zakrožil Dj. Glumac v knjižici »Soneti« (Beograd, 1927). V majhnih razdeljajih bi morali stati vojakiroboti, kakršnih so okoli sto postavili nedavno na Havajskih otokih v znak: Tu postoj, popotnik, in občuduj!

Živ vojak, a ne robot, je stal v Kaštelu Novem, ki se je bil v mojih sanjah pretvoril v prekrasen vrt in palačo perzijske vladarice, šahinje. Vladarica je slonela na oknu in gledala proti morju. Pri sebi je imela dva sinčka. Na čelu ji je blestel šapelj iz bisserov, sestavljenih v napis: SI-MAR-IME-SEMI-RAMIS.

»Kako dolgo sulico in kolikšen nos ima ta straža!« omeni Žabnikar.

»Možu se z nosa pozna, kolikšno kopeje ima«, sem pritrdil s starim izrekom, ki ga je Xaverius Ypsilanti celo kaj spretno polatinil: Noscitur ex naso quanta sit hasta viri.

D A L U F

KAKO SO SI PREDSTAVLJALI SVET

KOLUMB JE MISLIL, DA JE ODKRIL PARADIZ

Ko je moderna fizika izrekla drzno trditev, da je svet končen, t. j., da se ne razprostira v neskončnost — kakor si je predstavljalo zapadno človeštvo, odkar so zavoljo nasprotnih trditve sežgali Giordana Bruna — so se oglasili mnogi ugovori. Končnega sveta si ti ugovori niso mogli predstavljati, češ, da nasprotuje to našemu »naravnemu« čutu. »Potnik v vesoljstvo bi na svoji poti srečaval vso večnost nove in nove zvezde, ne da bi mogel kdaj premeriti in izčrpati svetovje zvezd.« To je bilo staro naziranje.

Ne bomo razpravljali o tem, da-li je naziranje o neskončnem vesoljstvu res »naravnjše«, tudi ne o tem, zakaj ga je moderna fizika zavrgla, pokazati hočemo samo na nekoliko primerih, kako so si različna ljudstva v različnih časih predstavljala podobo sveta. Pri tem moramo takoj ugotoviti, da so bile v vseh časih končne in neskončne podobe sveta.

Kako so si svet zamišljali stari Egipčani, v podrobnostih ne vemo točno, kajti večina starih spisov in napisov, ki jih razčlenja znanost s tolikšno marljivostjo, obstoji, žal, iz poslovnih pisem, davčnih odlokov in zdravniških računov. Lahko pa rečemo, da je bila staroeگیpt-ska podoba sveta za naše pojme zelo omejena. V dobi, ki ni poznala velikih vojnih pohodov in potovanj, je bil pač Egipt zemlja, t. j., četveroglata plošča, ki se je razprostirala na severu do Sredozemskega morja, na jugu do Sien, po dolžini jo je delila sveta reka Nil. Seveda so vedeli tudi stari Egipčani, da svet ob teh mejah ni zaprt s plankami, a o tem, kako je onostran meja, si niso razbijali glav. Nad zemljo se je po njihovem naziranju dvigal ploski strop neba, ki ga nosi po nekaterem mnenju Su, bog ozračja, po drugih pa sloni na štirih vogalnih slopih. Ni izključeno, da bi ti slopi nekoč popustili, zato čuvalo razna božanstva ob njih. Zvezde se vozijo v čolnu preko neba, od časa do časa zavozijo v »nasprotno nebo«, ki se razprostira pod zemljo in sliči v svoji obliki povsem nebu in zemlji. Nebo in nasprotno nebo so si stari Egipčani predstavljali za čudo »zemeljsko«, v obeh so prekopli, drevesa, gore, le da v spodnjem nebu ni vetra iz nilske doline, za-

radi česar bogovi svoje ladje s težavo vlečejo skozi to nebo.

Velikopoteznejša je bila že kozmogonija Babiloncev, Perzijcev in Indijcev, ki je bila pri vseh treh ljudstvih v marsičem podobna. Vsa tri so si predstavljala krožno, v sedem pasov razdeljeno zemljo. Babilonci so si menda predstavljali, da so ti zemeljski deli medsebojno ločeni po zidovih, Perzijci in Indijci pa so jih ločili po morjih. Tako sledi v indski predstavi osrednjemu zemeljskemu delu »granatnega jabolka« slano morje, naslednje morje je sladkorno, ostali so vinski, masleno, smetanasto, mlečno in sladkovodno morje. Nad zemeljsko ploščo se boči trda polobla neba. Babilonci so si ga zamišljali iz treh oddelkov. Najnižje, naše nebo, je iz modrega jaspida, na njem opazamo kakor slike ali pisavo zvezde, ki so podobne vseh dežel, rek in svetlišč na zemlji. Včasih govore ta ljudstva o sedmih ali celo več nebesih, tako da prihajajo že v bližino naziranja o neskončnem sledju svetov. Tudi zemlja jim je več nego to, kar je človeku neposredno dostopno. Človeški zemlji se priključuje kraljestvo vodnega božanstva in še nižje je kraljestvo mrtvih s svojo palačo.

Da so Grki iz vseh svetovnih pasov, ki obsegajo drug drugega, napravili podobne pasove Ptolomeja, ki rabijo samo preglednejši razdelitvi, kaže, da so v teh stvareh sodili zelo trezno. Lahko bi bili izvrstni geografi v našem smislu, a oviralo jih je njihovo skromno znanje o deželah in morjih. Grška geografija je bila vsa pod vplivom Sredozemskega morja.

Do Aleksandrovih vojnih pohodov*) so poznali razmeroma zelo majhen del Evrope, Azije in Afrike, čeprav so bili v teoretičnem zemljepisnem taktu že zelo daleč. Toda njih teoretična in filozofska špekulacija jim je ustvarila naziranje o svetu, ki sicer ni bil neskončen, a v sebi zaključen in harmoničen, kakor ga kažejo Pitagorejci. Pitagora je učil, da so nebesna telesa pritrjena na celi vrsti kristalnih obel, ki jim je v sredini zemlja. Skrajna vnana obla ali sfera

*) Glej »Aleksander Veliki«, 2. izd., knjiga 17, str. 121.

vsebuje tisoče stalnic, notranja pa vsaka po eno premičnico. Vse te sfere se vrstijo druga v drugi in povzročajo pri tem človeškemu ušesu neslišno glasbo, glasbo sfer.

To naziranje o krogelni obliki sveta se je vzdržalo zelo dolgo in ga je najbolj izpopolnil Ptolomej v svojem znamenitem svetovnem sestavu. Celo Kopernik, ki je vendar postavil sonce v sredino planetnega sistema, je smatral nebo za »sfero«. Šele Giordano Bruno je spoznal, da neskončnega sveta ne zapira kristalni plašč.

Med Ptolomejem in Kopernikom leži doba, ki jo imenujemo srednji vek. Kako so si tedaj predstavljali svet?

V splošnem je predstava srednjega veka v krščanskih deželah določala stremiljenje, da bi znanje o zemlji in nebu spravili v sklad s Svetim pismom. Kakšna čudna naziranja pa so se lahko rodila na ta način, nam kažejo trditve Kozme, Egipčana iz 6. stol., ki so ga dolga potovanja vodila do Indije in ki je ostavil veliko zemljepisno delo, »Krščansko topografijo«. Po Kozmu je zemlja četverooglata plošča, ki jo obdaja ocean, okrog oceana je druga celina, na kateri je bil nekoč raj. Vse skupaj omejuje visoko zidovje, na katerem počiva nebo kot četverooglata skrinja v velikosti — skrinje zaveze. Da bi pojasnil tek sonca in njegovo odsotnost ponoči, si predstavlja Kozma na severu zemeljske plošče ogromno »svetovno goro«, za katero sonce ponoči pač izginja. Ta podoba »sveta v zaboju« se nam mora videti v resnici čudna, a je značilna za vse mišljenje zgodnjega srednjega veka. Poglejmo si poljubne srednjeveške karte, vedno bomo našli Palestino v sredini zemeljske plošče, a v sredini Palestine Jeruzalem. Na tako rekoč odličnejšem koncu karte izsledimo paradiž z obema svetopisemskima rekama Evfratom in Tigrisom. Spraviti ti rajski reki v sklad z znanima rekama istega imena v Mezopotamiji, je bila težavna naloga srednjeveških kartografov. Pomagali so si s tem, da so del njunega toka postavljali v podzemlje ali skozi svetovni ocean. Nič manj težko ni bilo določiti lego obeh svetopisemskih dežel Goga in Magoga. Na neki znameniti karti sta ti deželi zarisani n. pr. na predelu med Črnim in Kaspiškim morjem.

Stremiljenje po skladnosti s Svetim pismom se je ohranilo še v poznejših, prosvetljenih časih. Tako je mislil še Ko-

lumb, da je odkril kraj paradiža na zemlji, kakor kaže pismo, ki ga je pisal 1498. s Haitija in s katerim hočemo zaključiti ta članek:

»Menim, da zemeljski raj ne leži na strmi gori, kakor splošno pišejo, temveč na neki brežini... Mislim, da izvira tam tista voda (Orinoko) in prihaja do kraja, kjer sem, ter ustvarja tu jezero. Vse to so pomembni znaki za bližino raja, kajti njegova lega povsem ustreza domnevam svetnikov in učenih bogoslovcev, in znaki so tem pomembnejši, ker nisem nikoli slišal ali čital, da bi bila še kje tolikšna množina sladke vode v sredini in bližini slane vode in pri tem še v tako blagem podnebju. Če ne prihaja iz raja, potem je to po priliki še večji čudež, ker ne verjamem, da bi bila še kje na svetu tako velika in globoka reka.«

Srečni ljudje, ki jim je bilo resnico tako lahko dognati!

vpk

L. Richter: POČITEK NA POLJU

S K O Z I S A H A R O

Vrsti člankov je René Gouzy*) popisal avtomobilsko vožnjo skozi Saharo. Pot se mu je skraja zdela nekaj izlet za priletne gospe. Pozneje pa se je korenito premislil. Velike puščave so polne presenečenj, navadno neprijetnih. Takšno je doživel on in njegovo spremstvo — narednik meharist in štirje prostaki — na postojanki Beni-Abbes, s palmo ob-raslem kraju 220 km južno od Kolomba: v senci je toplomer kazal 34 stopinj!

Nekoliko so se pomudili v bordžu (ob-zidanem kraju) René Estienne, sijajnem hotelu v osrčju pustinje. Ta palača je last Transsaharske družbe.

Bojevitih disidentov se ni bati, ti so nekaj sto km na zapadu in se zbirajo ob Zlati reki (Rio de Oro), pač pa je vojaška pomoč potrebna, če se pripeti ne-zgoda na slabem sledu.

Dva dni je lilo kakor iz škafo, prvič po osmih letih. Krak! je obtičal tovorni avtomobil v globokem blatu. Moštvo kol-

ne po arabsko in barabsko, vendar mi-nila je ura, ko voz še ni bil izmotan. Ako se pogrezne v pesek, ga rešijo, ko bi mignil. Za blato pa ljudje nimajo sku-šenj. Naliv pa je rodil to dobro posle-dico, da je vsa pokrajina čez noč ozele-nela. Drugače je popolnoma enolična: rumena, črna in modra.

Drugič zopet so bili v položaju, da je Gouzy mislil napisati poročila »Brodolomci v puščavi«. Na srečo so imeli brez-žično zvezo in so poročali najbližjim po-stojankam. Zapustivši Tanezruft, so za-vozili v pokrajino, koder po sto kilome-trov na okoli ni bilo žive duše. Pač pa so videli mnogo gazel, ki so izlahka tek-movale z avtomobili v hitrosti: 50 km na uro, samodrž pa poprek 30. Redko kje kak ptič. V stepi mačji sled — brž-kone šakal.

Obtičali. Pri srcu jih ščiplje, čeprav imajo 126 litrov vode in nekaj živeža. Brzjavljajo v Reggau, da čakajo po-moči pri znamenju (balise) 94, celih 150 km severno od Tabankorta. Žena mladega etnografa je za kuharico. Ima-jo samo dve vojaški skledi: v eni skuha maggijevo juho, v drugi kavo. Pa kos suhega kruha. Koliko dni ostanejo tu na cedilu? Kake tri? ob 16ih je 45° vro-čine. Noč je prijetna: ležeš kar na pe-sek. Skozi tišino priplavajo skrivnostni glasovi: kakor da bleje ovca — 200 km daleč ni nobene! — ali da gruli grlica.

V Niameyju, na bregovih Nigra, je okolica že srednje afriškega značaja: opekovec (laterit), palme, baobab. Nia-mej je prestolnica nigrske naselbine. Tropska vročina: 30 do 40° v senci. Pri-jetno se je spominjati, kako si junaško prevozil »deželo strahu«, kakor Tuaregi nazivajo Tanezruft. Menil je, da ga bo prevzela »grandiozna groza«, kakršna je vselej obšla prve prepotnike v tej pre-kleti pokrajini. Razen tresljajev preraz-gretega zraka ni niti enega zvoka, niti enega glasu. Blizu 1000 km dolg tir, a nobenega živega bitja. Samo kamen, ka-men, kamen. Vsakih 10 km kažipot ali baliza. V velikih razdaljah je Trans-saharska družba postavila taborišče, ne-kaj spalnih vagonov, poleg shrambe (bi-

don) za bencin. Znamenit je Bidon 5, kamor privažajo 500 km daleč od severa vodo, hrano, drva, bencin itd. Straži ga domačin dva meseca. Več ne bi zdržal, pamet bi se mu zmešala v nepopisni samoti. Tokrat ima Bidon 5 veliko zalogo bencina, saj pričakuje Vuilleminove eskadrilje iz Reggana. Dva meharista (arabska vojaka) pazita na zalogo.

Po večerji je stopil Gouzy nekoliko po pustinji, morda 500 metrov daleč od taborišča, ki ga spoznava po lučih. Dobro gleda, da ga ne izgubi iz vida. Navzlic tem pričam človeške prisotnosti ga prešinja čuvstvo, podobno tesnobi. Mesec vzhaja. Povsod tišina, popoln molk. Oddahne si, ko se vrne v taborišče. G.

ZAROTA ZOPER SVET

ESSAD BEG

N A D A L J E V A N J E

AUTORIZIRAN PREVOD

**G
P
U**

Drugače se postopa z agenci za inozemsko službo, ki so večinoma samo stari čekisti in strankarji. V inozemstvu so dobro plačani. Seveda goji vsak tudi najvišji sodelavec GPU tiho željo, da bi mogel delovati v inozemstvu. V Rusiji so celo najvišji nastavljenici (z izjemo članov kolegija) slabo plačani. S strankarskega stališča se smatra delo pri GPU kot čast in odlikovanje.

Medtem ko so plače nizke, smejo sodelavci za vse službene izdatke zahtevati vsako vso. Odgovornost vseh decernatov GPU je ogromna, ker morajo od-

krivati protirevolucionarna mišljenja in uporniške namene, obenem pa morajo, kar je mnogo težje, vladi, od katere so odvisni, stalno dokazovati svojo potrebnost in koristnost. GPU potroši kljub vsem strogim štednjam velike vsote in vlada mora vedeti, če so vsi ti izdatki potrebni. Če na kakšnem ozemlju delj časa ni nobenih protirevolucionarnih pokretov, pomeni to za tamošnjo GPU slabe čase. Zato mora skrbeti GPU za izživanje. Ustanovi se nova tajna stranka, ki sestoji iz 90 % iz agentov GPU. Nato odkrijejo to stranko. 10 % zarotnikov je ustrelenih, ostalih 90 % pa pomiloščenih. Tako je za vlado spet dokazana koristnost GPU. Drugače je na ozemljih, kjer pride često do uporov in zarot. V teh primerih mora GPU upore

skrivati, če ne pred političnim uradom, pa vsaj pred sovjetsko javnostjo. Čete GPU obkrožijo cela ozemlja. Nihče ne sme zapustiti teh krajev. GPU gre na delo. Izgoni in usmrtitve sledijo. Često mine več mesecev, preden zapuste čete to ozemlje. Javnost izve v tem času samo motne, nekontrolirane vesti o nekakšnih nemirih na Kavkazu ali v Turkestanu. Tehniko zapore obvlada GPU sijajno. Zgodilo se je, da so za večje vstaje vedeli le Stalin in vodstvo GPU. Celo Rykov »ministrski predsednik« se je pritožil, da je vlada le iz časniških vesti zvedela o velikih uporih na Kavkazu.¹²⁾

V splošnem je GPU s svojo vlogo zadovoljna. Samo ena oblast mori GPU. To je osrednja nadzorna komisija, ki ji Politični urad v rednih časovnih presledkih ukaže čiščenje v GPU. Ta komisija ne pregleda samo osebnih aktov posameznih nastavljenec, temveč mora pred njo vsak nastavljenec napraviti tudi pravi izpit.

Ne zadostuje, da je kdo dober, sposoben in zvest uradnik, ampak mora obvladati tudi marksizem, glavno linijo stranke, agrarni program in še marsikaj drugega, kar ni v nobeni zvezi z normalnim delom GPU. Usoda strankinega nastavljenca ni odvisna od njegove sposobnosti, pridnosti in zmožnosti, ampak od obvladavanja abstraktne marksistične discipline. Kdor ne obvlada dogem, temu preti takojšnja izključitev iz stranke z vsemi posledicami. Osrednja nadzorna komisija se zbere v največji

¹²⁾ Essad beg: Stalin.

dvorani Ljubjanke. Tvorijo jo marksi-
stični dogmatiki in nekateri obskurni
delavci. V strahu sede krvniki, izzivači,
vodje oddelkov in člani kolegija GPU
pred svojimi sodniki. Vsak posameznik
mora priti pred mizo, kjer ga zaslišujejo.
Tako stoji n. pr. pred komisijo široko-
plečat krvnik s povešeno glavo in mora
odgovoriti na vprašanja o industrijali-
zaciji tega ali onega ozemlja. Mož seveda
zamenjuje pojme kolektivizacije in indu-
strijalizacije, ki jo ne razume. Slednjič
prosi za usmiljenje ter se skuša opravi-
čiti z naporno službo. Če tovariši potr-
dijo, da je dober delavec in povrh še
proletarskega pokolenja, se konča izpit
kvečjemu z grajo. Nekdo drugi mora ves
poten odgovoriti, zakaj so ga leta 1919.
belogardisti v Harkovu aretirali, ne pa
ustrelili. Če se ne more opravičiti, potem
je gotovo izključen. Potem pride mlado
dekle, ki med jokom in zdihovaljem iz-
pove, da je bil njen stari oče general.
Na koncu jo popadejo — izkušeno vo-
hunko — histerični krči, nakar jo odve-
dejo. Njej sledi star preiskovalni sod-
nik, ki obvlada vse politične stroke, ka-
teremu pa je neki tovariš očital »malo-
meščanski življenjski način«. Komisija
je stroga in nepodkupljiva. Nasproti nji
je GPU brez moči, člani komisije so
osebno podrejeni samo Stalinu. Kogar
vržejo iz stranke, tega vodi pot avto-
matično iz uradnih prostorov GPU v
njene kleti. Pri očiščevanju GPU se ve-
činoma ugotovi, da so baš najboljši in
najkoristnejši člani politično slabo in-
formirani. To dejstvo je za GPU izredno
značilno. Saj bi morali biti kot uradna
avantgarda svetovne revolucije marksi-
stično in politično na višku. Tvoriti bi jo
morali najboljši komunisti Rusije. Tudi
one obstoje iz zvestih uradnikov, ki avto-
matično izvršujejo svoje delo, ki pa če-
sto niti pojma nimajo o ideologiji, ki jo
morajo braniti. Tudi nimajo ne volje in
ne časa, da bi se poglobili v marksi-
stično dialektiko. Prenehali so biti revo-
lucionarji ter so postali uradniki sve-
tovne revolucije.¹⁴⁾ Duh okostenelih do-
gem, ki je edini zmožen ustvariti fana-
tičnega komunista, je danes množicam
sodelavcev pri GPU tuj. In to je ena
največjih nevarnosti, ki preti boljševiški
državi. Posebnost vsakega režima je v
tem, da mu ne morejo služiti uradniki,
ampak le prepričani pripadniki. Navzlic

temu pa razpolaga baš na najodgovor-
nejših mestih z zvestimi in sposobnimi
uradniki. To dejstvo je obenem slaba
stran GPU. Uradniki pa velikih idej še
nikoli niso uresničili.

Celo najstrožji kritik mora priznati,
da je GPU najboljše urejena oblast sov-
jetske države. Le ideja, ki bi jo morala
voditi, se izgublja. Sodelavci GPU so
danes mehanični uradniki svetovne re-
volucije ter razumejo državi, ki jih zdr-
žuje, služiti s pravo uradniško zvestobo,
ne da bi se brigali za državo, za svetov-
no revolucijo in za razliko med indu-
strijalizacijo in kolektivizacijo. Zado-
stuje jim obvladanje njihovega delov-
nega področja, verstva, orientalskih je-
zikov, justifikacijske tehnike in sl.

D A L J E

AMATERJI V BARCELONI

Za IV. mednarodno amatersko filmsko
tekmovanje se je prijavilo 16 narodov. Pr-
vo mesto je zasedla Francija, za njo pa
Nemčija, ki je prejela 2 prvi in 2 drugi da-
rili. Med nagrajenci je tudi Ottomar Krup-
ski iz Berlina z dokumentarnim filmom
»Vom Triglav zur Adria«. Zanimivo je pri-
pomniti, da se vsi odlikovani filmi pona-
šajo s preprostim prikazovanjem in z jas-
noto črto.

H. P.

W. Giese: »TURIST«

¹⁴⁾ Prim. opise čke Agabekovya

NAPREDEK V KIRURGIJI

OBSEVANJE PRI OPERACIJAH

Eksaktna znanost ne gleda skeptično samo na izsledke laiškega raziskovanja, temveč tudi na delo poklicnih znanstvenikov samih, posebno če se tiče to novih področij. V tem ima prav, kajti dovolj pogosto se je zgodilo, da so tudi znanstveniki prišli do »odkritij«, ki so se potem izkazala za prenačijena.

Tako se vrši danes v kirurškem področju že nekoliko let neopažen boj naziranj o izledkih češkoslovaškega zdravnika, primarija dr. Hansa Havlička iz malega mesta Saclarja. Prav za prav traja ta boj že nekam predolgo, kajti njegova odkritja so v načelu tako važna za področje kirurške vede in prakse, da bi že lahko povedali, ali so pravilna ali zmotna.

Na zunaj ne gre za nič drugega nego za dodatno obsevanje z ultravioletnimi žarki med operacijo. V resnici pa je stvar nekaj bolj zamotana in ker je tukaj podrobno ne moremo obravnavati, se bomo omejili na pojasnilen primer.

Znano je, da se konča navzlic vsej zdravniški umetnosti 40 odst. vseh primerov gnijočega vnetja trebušne mreže s smrtjo. V sami Srednji Evropi umre za tem letno okrog 10.000 oseb. Pri tem je vredno omeniti, da pacienti ne umrjejo toliko zavoljo gnilobne infekcije trebušne dupline, kolikor zavoljo zastoja krvnega obtoka. Celo po uspehih operacijah nastopijo takšni smrtni zastoji — prav po starem dovtipu: »Operacija slajno uspela, pacient, žal, umrl.«

Havliček je kot prvi ugotovil, da so vzroki za nastanek teh zastojev isti, še večja pa je njegova zasluga, da je odkril tudi pot do njih odstranitve — in to s popolnim uspehom. Doslej je operiral 108 primerov takšnih vnetij in je umrljivost 40 odstotkov zanje spravil na ničlo!

Pri tem ima posebne predpise za uspa vanje pacientov in ne uporablja nekih običajnih preparatov za lajšanje bolečin po operaciji, glavno pa je to, da obseva odprto operacijsko polje z modro filtriranim ultravioleto nove kremenčeve žarnice. Pod vplivom tega obsevanja se gniloba, ki je sicer ne spravi iz trebušne votline, ne samo razkuži, temveč si organizem sam pridela neke

snovi, ki onemogočajo krvne zastoje. Poleg tega bolečine po operaciji ali popolnoma izostanejo ali pa se omejijo na minimum, črevesje pa, ki je po večini operacij šibko, deluje čvrsteje.

Havliček je izdelal še neki drugi način za primere, v katerih operacija ni potrebna. Tu odvzame pacientu nekoliko kubičnih centimetrov krvi, jo obseva nekoliko minut z ultravioleto lučjo in jo potem spet vbrizgne pacientu. S tem postopkom je dosegel izvrstne uspehe n. pr. pri terciarni sifilidi, postopni paralizi, najtežjih primerih išiasa, sladkorne bolezni, tuberkuloze itd.

Havliček je že pred tremi leti objavil svojo metodo, potem ko jo je že prej dolgo preizkušal, a do danes jo izvaja le še malo zdravnikov, čeprav jo že mnogi priznavajo za popolnoma resno. Tako pravi prof. Sehart iz Freiburga: »Vsi ugovori uvedbo Havličkove metode lahko zadržijo, preprečiti pa je ne morejo več. Že sedaj moramo priti do povsem upravičenega prepričanja, da je kirurški vedi uspel eden najbolj pomembnih korakov naprej, ki se ž njim ne bo okoristila samo kirurgija, temveč kmalu vsa zdravilna znanost.« Dr. as

H. Freytag: JUTRANJE SONCE

Ž I R A F J I V R A T

Bodi si prosvetljen ali ne, človek marsikaj pretrpi zaradi lepote. Stezniki, visoki ovratniki, tesni čevlji, visoke pete v Evropi pričajo o tem. Razvlečene ustnice, raztegnjeni uhlji pri ženskah na Borneu, pokvečena stopala pri Kitajkah podkrepjujejo to trditev. Nič manj pa vratni okovi pri lepem spolu iz Padaunga v Gorenji Birmaniji.

Jo krasotice tudi na nogah obročke, morajo vlačiti svoj živi dan kakih 25 kg. Kožo čistiti pod kovinskim oklepom ni lahka stvar. Drgnejo se s šopom slame, namočene v vodi.

Ameriški potovalec Howard Bary je na svojem izletu v Padaung, oddaljen nad 500 km od železnice, videl vse ženstvo tako povezano. To pa jih ne ovira, da ne bi mogle gospodinjiti, Z darovi in obeti je

Tri krasotice iz Padaunga pri kvartanju

Nedavno so se mudile tri Padaunžanke v londonski »Olympiji«. S svojimi kovinskimi ovratniki, blizu 30 cm visokimi, so zbudile splošno pozornost.

Prebivalstvo Gorenje Birmanije je mongolskega plemena. Žirafji vrat je tam v navadi od pamtiveka. Daljši ko je vrat, za zaljšo se šteje Evina hči. Deklice se že zgodaj vadijo nositi obročke, ki se postopoma množijo, dokler se količaja še da. Nesrečnice, ki nikdar ne odlože kolobarjev, niti ne med spanjem, si večkrat izpahnejo vretenca. Tako jim je nazadnje medni ovratnik nujen potreben: brez njega ne bi mogle glave pokonci držati.

Ovratnik pa ni samo visok, ampak je tudi jako težak: 20 kg ali še več. Ker ima-

pregovoril tri ženske, da so se odpravile v Evropo. Spremljata jih dva domačina. Najvišjo ogrlico nosi Mu Kuan. Ta je najmlajša: šele 24 pomladi šteje. Njen mož jo spremlja. Druga, 25letna, neomožena, se imenuje Mu Proa, tretja pa je 36letna vdova Mu Ba. Drugi možak v skupini, Maung Sari, služi za tolmača.

V Olympiji se kažejo za denar. Videti je, da jih veseli ta posel. Za razvedrilo kvartajo, in sicer z velikim veseljem. Rade zbirajo razne drobnine.

C.

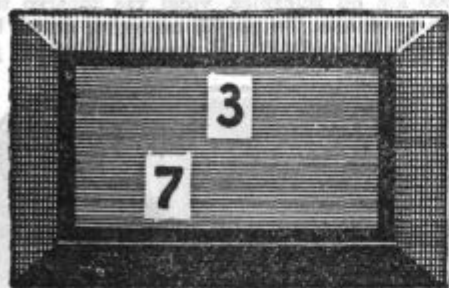
CITATELJEM

Nadaljevanje novele Antona Ingoliča »Zebica« se bo zvrstilo v prihodnjih številkah.

TEHNIČNI OBZORNIK

GOVOREČA LUČ

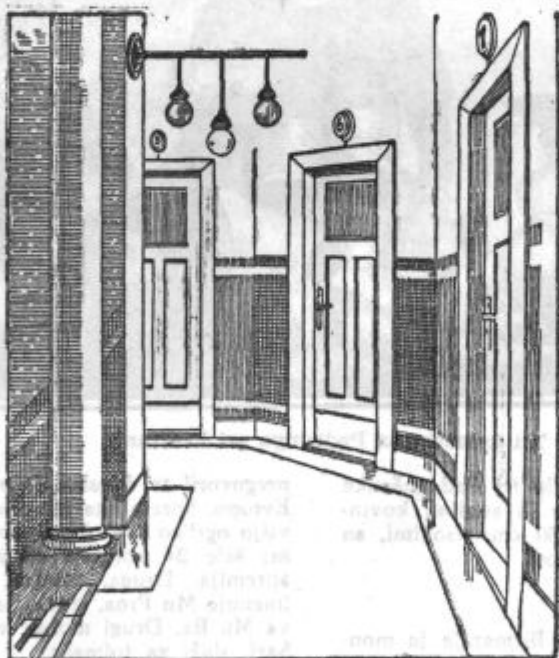
Signalne naprave, ki obstajajo v električnih zvoncih, poznamo že dolgo. Vendar nam zvočni signali v dobi, ko neznosno narašča hrup in trušč, že dolgo več ne pomenijo ideala. Ker z zvonjenjem tudi ni

SL. 1.

Svetlobna signalna priprava obstaja iz table z žarnicami (sl. 1), iz stikal in iz potrebnih izključevalcev. Mesto stikal moremo uporabiti tudi v telefone vgrajene kontakte. Če zaradi boljše preglednosti in v svrhu čim hitrejše orientacije opremimo signalne priprave s številkami in večbarvnimi žarnicami, nam koristijo v pisarnah, šolah in delavnicah za posredovanje potrebnih ukazov in povelj.

Važnejši so svetlobni signali v hotelih, kjer omogočajo čim hitrejšo postrežbo. Pri popolnih pripravah se posvetijo žarnice nad sobnimi vratmi, na hodnikih (kažipot), na tabli v sobi za služinčad ter pri vratarju (sl. 2). Ko pride poklicani sluga do vrat, pritisne na gumb, ki izključi svetlobni znak; na ta način spozna vratar, ki vodi nadzor, da je bilo klicu zadoščeno. (tma)

SL. 2.

moči prenašati večje število znamenj, je dolga leta s pridom nadomeščala zvonec tabla z oštevilčenimi klopci. Veliko hišo pa imajo zbog tega, ker je treba zaklopee vedno zapreti z roko.

Če nadomestimo zvonec z žarnicami, moremo na mah odstraniti vse omenjene pomanjkljivosti. Ker je namreč svetlobni znak brez zvočen, ga moremo brez škode namestiti kjerkoli.

TEHNIŠKE ZANIMIVOSTI

Da je v Mandžuriji mnogo rud, je vsakomur znano. Ker namerava nova država rudno bogastvo kar najbolj smotreno izkoristiti, nas skoraj ne bo presenetila novica, da so si mandžurske Fushin-jame nabavile največje rudniško dvigalo na svetu, ki bo moglo iz 382 do 780 metrov globine izvleči na uro 650.000 kilogramov rude.

DRAMATIČNI KONEC NAPOLEONOVEGA SINA

»Revue des Deux Mondes« je nedavno dotiskala veliko razpravo, kjer A. Augustin-Thierry živahno pripoveduje, kako je poginil v Južni Afriki sin cesarja Napoleona III.

V marcu 1879 je princ, topniški poročnik v angleški vojski, dobil dovoljenje, da se sme udeležiti pohoda proti Zulukafrom. Dne 1. junija se je pridružil izvidniški četi nekaterih konjenikov pod vodstvom stotnika Careya. Oblasti so pred opuščeno Zulukafrsko vasjo. Nobene straže ne postavijo, karabinke so prazne. Samo basutski pomožni četnik nadzira okolico.

Zdajci se zasliši zasopel tek; Basuto plane iz visoke trave in zakriči:

»Poplah! Zulukafr! Zulukafr!«

Hkratu počijo puške, konjenik Rogers omahne. Kakih 50 kodrastih vojščakov oljnate polti dirja, v rokah vihtijo svoje sulece in hripavo tulijo. Belci so stekli k svojim konjem, ki se vzpenjajo.

»Reši se, kdor more!« zakliče Carey. Vse je pobegnilo, tudi cesarjevič se hoče pognati v sedlo. Prime se za ogrodje sedla, da bi zajahal. Toda njegova žival, drugače tako mirna, se je oplašila zaradi strelav in rita. Oklepaje se jermenov pri stremenu teče cesarjevič ob svojem konju Poginu (»Fatec, usoda«), ki po nagonu dirka za drugimi tovariši kopitarji ter odvléče gospodarja iz nevarnega kroga. Črnci so za petami. Princ se utrja jermen. Nekaj časa beži sam za konjem. Tedajci se spotakne, pri tem ga Fate nehote udari s kopitom po rami. Onkraj grape gledajo angleški tovariši njegovo nezgodo. Pojdejo na pomoč?

»V Zululandiji je izgubljen, kdor je na tla padele, pripomni poveljnik suhoparno; »zaman bi dal pobiti svoje moštvo«. In ucvrejo jo dalje. Cesarjevič vidi pogibel. Zamorci se mu že režijo. Prvo kopje zafrči; odbije ga z roko. Sproži dvakrat, trikrat samokres in dva zamorca se zgrudita. Njemu samemu pri tem izpodrsne. Zobčast oščep ga zadene v levi bok, drugi mu izlije desno oko, se zapíči v možgane. Junak se sesede, boj ni trajal niti minuto.

»Kako se je držal mladi mož, ko je padel?« so pozneje vprašali nasprotnike, »ali je bil podoben volu, ki ga zakoljejo?«

»Ne, podoben je bil levu.«

Tako je šel brezplodno po zlu drzni zasledovalec slave, 23-letni dedič Cezarjev.

J. D.

ZA BODOČO VOJNO

V novem poslopju nemške državne banke v Berlinu bodo v podzemlju posebni prostori, kamor se bodo lahko zatekli nameščenci v primeru zračnih napadov. Prostori bodo popolnoma varni pred bombami in plini ter bo v njih našlo zavetja do 4000 ljudi.

A L I Ž E V E S T E

da je bilo po letu 500 pred našim štetjem pa do naših dni nič manj ko 903 večjih vojn? Francija jih je imela 185, Anglija 176, Rusija 151, Avstrija pa 131?

da je prejel predsednik Roosevelt v prvem letu svojega predsedstva 22.000 brzojav ter 1.620.000 pism in zavojev?

da makaroni niso tipična italijanska jed, ampak da so jih poznali Kitajci že pred 3000 leti?

da motorni čolni ne vznemirjajo rib?

da napadajo bakterije tudi steklo, jeklo in cement? Petrova cerkev v angleškem mestecu York ima čarobna okna s slikami, ki so jih napadle bakterije. Stekla so postala neprozorna.

da se neki Tibetanec, ki je prišel v Evropo, ni čudil železnicam, hotelom in kinematografom, pač pa avtomatu, ki mu je dal za novčič zaželeno blago?

da se govori na zemlji nekako 3420 različnih jezikov?

da se sekundni kazalec na uri zavrti 720 krat, med tem ko napravi mali kazalec svojo krožno pot?

da je francoski pisatelj Emil Zola trpel več let v bojazni pred smrtjo z zadušitvijo in da je slednjič res umrl na zastrupitvi s plinom zaradi zamašene peči?

da je bil indski knez Ghias ud din (1469 — 1499) morda največji prijatelj žensk? Vsa leta svojega vladanja je prebil med ženskami. V njegovi palači je stanovalo 15.000 indskih žensk.

da imajo po nekaterih občinah ameriške države Tenesse postave, ki prepovedujejo šolskim učiteljem ples?

ODKRITJE EVROPE

Zgodovinsko je dokazano, da Kolumb ni prvi odkril Amerike, ampak da so davno pred njim drzni pomorščaki, zlasti Normani, že najmanj osemkrat, dasi nehote, odkrili Novi svet. Manj znano utegne biti, da so v starem veku tudi prebivalci Amerike nehote odkrili Evropo. Vzrok so bili vetrovi, ki so jih žive ali mrtve zanesli na naše obale. Leta 62. pred našim štetjem je kralj Svebov daroval rimskemu prokonzulu v Galiji kot posebno redkost nekega »Indca«, ki ga je po vsej priliki po morju zaneslo iz Amerike v Evropo. Leta 1506 je morje naplavalilo na francosko obalo pri Rouenu kajak s šestimi mrtvimi in enim živim Eskimom. Eskimu je bila še takrat Evropa popolnoma neznana celina.

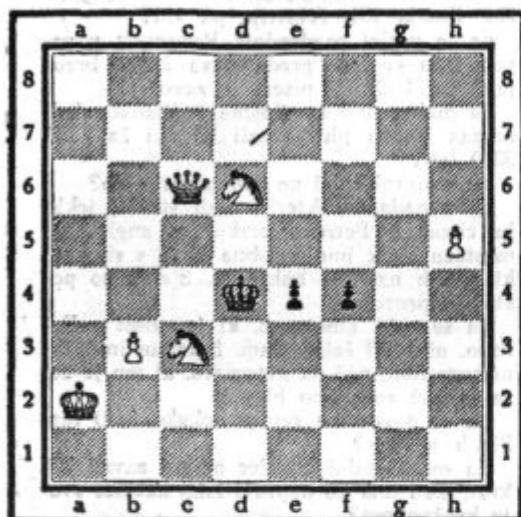

Od svojega očeta se je bil navadil stvari, ki se jih moreš naučiti, od matere pa takih, ki se ne učijo!

Ernest Renan

PROBLEM 126

Druga nagrada na turnirju Bavarske
šahovske zveze

mat v treh potezah

Rešitev problema 124

1. Se6—f4

Rešitev problema 125

1. Ke3—d2, Kd5—e4 (a) 2. c3—c4!, Ke4—d4, 3. Tf6—f4 mat. 1.... Kd5—c4 (b) 2. Tf6—f5, 1.... c5—c4 (c) 2. La4—d1!

ZA BISTRE GLAVE

256

Mož naj nosi več nego žena

Neki mož in neka žena nosita na drogu 75 kg težko vrečo moke. Drog je med rameni obeh 3 m dolg. Kje naj obesita breme, da bo mož nosil za polovico večjo težo nego žena?

257

Dobrota je sirota

Neki tovarnar je moral po nujnih opravkih v drugo mesto. Namenil se je, da se odpelje naslednje jutro z letalom. Kratko pred odhodom je pritekel k njemu njegov tovarniški nočni stražar in ga prosil, naj se ne odpelje z letalom, ker se mu je ponoči sanjalo o netopirjih, to pa pomeni letalsko nesrečo. Tovarnar se je odpeljal z vla-

kom in je zvedel iz listov, da se je res pri-
petila nesreča s tistim letalom. Vsi so bili
ubiti. Ko pa se je vrnil domov, je nočnega
stražarja — odpustil. Zakaj?

258

Zgodil se je umor

Tistega, ki so ga umora osumili, so na
podlagi indicov obsodili na smrt. Istega dne,,
ko je bil obsojenec na poti do morišča, se
je prijavil pravi storilec. Takoj so odpo-
slali tekača, da bi preprečil izvršitev smrt-
ne obsodbe. Od mesta do morišča je bilo
35 km. Voz s obsojencem je vozil s hi-
trostjo 6 km na uro in se je bil odpravil
že pred 2 urama in pol. Tekoč je tekel z
brzino 11 km. Ali je voz še ujel?

Rešitev k št. 255

(Zakoni podedovanja)

Ni mogoča. Jalovost vendar ne daje po-
tomstva in zato je to tudi ne more podedo-
vati.

OBREZOVANKA

Crassus

Pravilno strni sedem črk:

v Bizancu vstane slaven Grk.

Naj bo pa brez glavé, brez pet:

za cvet Goncourtovih deklet

dovolj je črk ostalih pet.

Ko bo za eno glavo krajša,

imela bo te morda rajša.

Oščipni jo na dveh plateh,

živini bo takoj v časteh.

Predlog bo, če okrneš spred.

Če ponoviš, predlog bo spet.

REŠITEV KRIZALJKE V ŠTEV. 26.

Besemer, jota, furež, troa, tum, rep, na-
ga, imela, leca, alopecin; Bistrica, sofa, etu,
Marta, rožmarin, Prem, euge, opeko, Nace,
lep.

REŠITEV ČRKOVNICE V ŠT. 26.

Peter, eter, Ter (lat. ter = trikrat, slov.
ter = in), Er, r (ta pismenka je pri starih
Helenih pomenila 100).

RESITEV KRIZALJKE v ŠTEV. 1

irs, tri, sir, Aza, led, dol, ara, res, ikt,
ski. — I Tsaldaris si rad lasti.

RESITEV ČRKOVNICE V ŠT. 1.

Avstralija, Avstrija, Asturija, storija, Ste-
rija, Stirijska, starija, strija (obod od šešira,
dialektsko za »streh«), streja (strehla).
straja, struja.

UREDNIK IVAN PODRŽAJ — TELEFON ŠT. 3126 — UREDNIŠTVO NACELNO
NE VRAČA ROKOPISOV — IZDAJA ZA KONZORCIJ ADOLF RIBNIKAR —
TISKA NARODNA TISKARNA V LJUBLJANI, PREDSTAVNIK FRAN JEZERSEK
Uredništvo in uprava v Ljubljani, Knaflejeva ulica 5 — Mesečna naročnina Din 4.—,
po raznašalcih dostavljena Din 5.—